

землекористування. [7, с.16].

Висновки. Отже, сучасний ринок землі України та Вінницького регіону має багато проблем, проте вже створюються умови щодо регулювання і встановлення повноправного функціонування ринку землі. Сьогодні, коли ринок землі ще остаточно не сформований, зростає роль держави та органів місцевого самоврядування в регулюванні цих процесів. Тому необхідно не лише впровадити ефективний ринок землі, але й побудувати ефективну інфраструктуру. Визнання земельного ринку дасть можливість удосконалити форми господарювання і економічний механізм регулювання земельних відносин у регіоні. Одним із важливих напрямів вирішення поставлених завдань щодо раціонального використання земель у ринкових умовах є зняття заборони на продаж земель сільськогосподарського призначення, встановлення повноправного функціонування ринку землі.

Аннотація. В статті розглянуто поняття ринку землі, особливості та наслідки проведення земельної реформи в Україні, проаналізовані основні положення та недоліки діючого Земельного кодексу. Досліджено сучасний стан ринку землі в Україні та Вінницькому регіоні, і виявлено, що необхідно вилучати з інтенсивного землеробства деградовані малопродуктивні землі, і значуща роль в цьому процесі належить як державі, так і органам місцевого самоврядування.

Ключові слова: ринок землі, компоненти ринку землі, фактори деградації, децентралізація, перспективні напрями.

Abstract. The article deals with the concept of land market, peculiarities and effects of the implemented land reform in Ukraine. Analyzed are basic provisions and lacks of the active Land Code. The current land market condition both in Ukraine and Vinnytsia region is studied, and it is clear that it is necessary to stop intensive exploiting of the degraded underproductive land, and a major role in this process belongs to both the state and local self-government authorities.

Keywords: land market, components of land market, factors of degradation, decentralization, perspective directions.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Косік А.Ф. Мікроекономіка: 2-ге видання, перероблене та доп. Навч. пос./ А.Ф. Косік, Г.Е. Гронтковська. – К.: Центр учбової літератури. – 2008. – 438 с.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. №2768-111. Зі змінами і доповненнями, в редакції станом на 01.07.2014, підстава Закон № 1556-VII.
3. Ліщенко Т.М. Формування інфраструктури ринку землі: автореф. на дис.на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.07.02 «Економіка сільськогосподарства і АПК» / Інститут економіки та прогнозування НАН України. – К., 2006. – 24 с.
4. Мрачковська Н.К. Формування та ефективність використання земельних ресурсів / Н.К. Мрачковська // Економіка АПК. – 2010. – №9. – С.21-25.
5. Статистичний щорічник Вінниччини за 2012 рік / За ред. С.Н. Ігнатова. – Вінниця: Держкомстат ГУС у Вінницькій області, 2013. – 620 с.
6. Інформація про земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної власності, які включено до переліку земельних ділянок, права на які буде виставлено на земельні торги Головним управлінням Держгеокадастру у Вінницькій області станом на 22.01.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vinoblzem.gov.ua/ocinkata-rinok-zemel>
7. Ступень М. Економіко-інституціональні засади використання земельних ресурсів [Електронний ресурс] / М. Ступень, О. Бочко // Економіст. – 2015. – №3. – С.15-16. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2015_3_6

УДК 657.471

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

М.О. Клепакова, Л.Л. Гевлич

Анотація. Розвиток інтелектуальної власності у сучасних процесах становлення інформаційного суспільства має досить складний і суперечливий характер. Поява нематеріальних активів як облікової категорії сприяла виникненню

багатьох проблем, які потребують уважного вивчення, систематизування та вирішення. Метою роботи є дослідження сутності категорії інтелектуальної власності бюджетної установи як складової її нематеріальних активів, основних засад та проблем її обліку у сучасній вітчизняній обліковій системі. Під час дослідження встановлена сутність категорії інтелектуального капіталу суб'єкта господарювання державного сектору, особливості організації та ведення обліку об'єктів інтелектуальної власності в бюджетних установах, ідентифіковані проблеми, що виникають при цьому, визначені напрями подальших досліджень.

Ключові слова: інтелектуальна власність, інтелектуальний капітал, нематеріальні активи, бюджетний облік, бюджетна установа.

Розвиток інтелектуальної власності у сучасних процесах становлення інформаційного суспільства має досить складний і суперечливий характер. Поява нематеріальних активів як облікової категорії сприяла виникненню багатьох проблем, які потребують уважного вивчення, систематизування та вирішення.

Формування концепції інтелектуального капіталу відбулося у 90-ті роки ХХ століття. Наразі проблемою інтелектуальної власності як облікової категорії займаються такі вчені-економісти, як В.Д. Кубик, С.Ф. Легенчук, М.К. Галянтич, Г.О. Коваленко та інші [1-3]. Тим не менше питання сутності інтелектуальної власності як об'єкту бюджетного обліку не були досліджені в повній мірі, що в умовах реформування державного сектору економіки України робить цей напрям досліджень актуальним та таким, що має наукову та практичну цінність.

Метою роботи є дослідження сутності категорії інтелектуальної власності бюджетної установи як складової її нематеріальних активів, основних засад та проблем її обліку у сучасній вітчизняній обліковій системі.

Стосовно розгляду інтелектуальної власності як складової нематеріальних активів суб'єкта господарювання, слід відмітити, що за існуючим визначенням [4] це немонетарні активи, які не мають матеріальної форми та можуть бути ідентифіковані. Відмінними ознаками нематеріальних активів як облікової категорії є:

- відсутність матеріальної основи і володіння такою вартісною якістю, як здатність приносити власнику дохід, виходячи з довгострокових прав і переваг;
- відсутність наміру продажу нематеріальних активів у нормальних умовах діяльності;
- тривалість експлуатації, що дозволяє через обраний варіант облікової політики встановлювати раціональний термін погашення первісної вартості при загальній невизначеності термінів функціонування (гудвіл, товарні знаки тощо);
- відсутність відходів при експлуатації;
- багатоцільовий характер експлуатації, що дозволяє використовувати об'єкт на різних ділянках діяльності;
- підвищений ступінь ризику в прагненні отримати дохід від застосування подібних активів [5].

В літературі існує кілька підходів до визначення інтелектуальної власності (див. табл. 1, складену за [6]).

Проведене дослідження дозволило запропонувати авторське визначення інтелектуального капіталу як нематеріального активу суб'єкта господарювання, вираженому у його конкурентоздатності, внутрішніх та зовнішніх зв'язках, професійних навичках, знаннях персоналу, наукових та технічних продуктах, що здатні приносити майбутні економічні вигоди та можуть бути достовірно оцінені.

Таблиця 1

Підходи до визначення інтелектуального капіталу

Автор	Визначення
А. Едвінссон	Знання, які можуть бути перетворені у вартість
Е. Брукінг	Нематеріальні активи підприємства, наявність яких забезпечує конкурентні переваги та без яких неможливе функціонування компанії

К. Е. Свейбл	Приховані цінності організації, які проявляються з клієнтами, у компетенції співробітників та в організаційних процесах і внутрішніх зв'язках компанії, які мають цінність для компанії та здатні приносити їй прибуток
О. В. Кендюков	Здатність створювати нову вартість інтелектуальних ресурсів, які представлені людським та машинним інтелектом, а також інтелектуальними продуктами, створеними самостійно або залученими зі сторони як засоби створення нової вартості
Л. Прусак	Інтелектуальний матеріал фірми, який формалізований та зібраний воедино, щоб утілитися в активах фірми

В бухгалтерському обліку об'єкти інтелектуальної власності набувають статусу нематеріальних активів та можуть бути представлені:

- об'єктами авторського та суміжних з ним прав (комп'ютерні програми, компіляції даних (бази даних), фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення);
- об'єктами промислової власності (наукові відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин, породи тварин, комерційні таємниці);
- об'єктами прав на знаки для товарів та послуг (комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки, географічні зазначення) [7].

Як і в теорії, в практиці обліку об'єкт інтелектуальної власності визнається активом, якщо його можна ідентифікувати (виділити чи відокремити від інших активів) та існує ймовірність отримання суб'єктом державного сектору майбутніх економічних вигід, пов'язаних з його використанням (він має потенціал корисності), і його вартість може бути достовірно визначена [4].

В практиці обліку об'єктів нематеріальних активів у бюджетному секторі є свої особливості, наприклад, необхідність визначення створюваних результатів інтелектуальної діяльності науково-технічними напрямками бюджетної установи, прописаними в її установчих документах, тематикою договорів (контрактів), що проводяться науковими групами тощо. Узагальнені за результатами дослідження джерел [4,8-10] особливості обліку об'єктів інтелектуальної власності бюджетних установ представлені наступними:

1) шляхи надходження об'єктів інтелектуальної власності визначаються особливостями господарсько-фінансової діяльності суб'єктів державного сектору та представлені на рис. 1. При цьому враховується цільова направленість установи - бюджетними установами, які можуть створювати та використовувати об'єкти інтелектуальної власності, є освітні, наукові, науково-дослідні установи;

2) особливості оцінки вартості об'єктів прав інтелектуальної власності: бюджетні установи застосовують витратний підхід оцінки, а саме:

а) метод прямого відтворення (добуток загальної вартості приведених до дати оцінки витрат на створення або придбання об'єкту та коефіцієнта придатності такого об'єкту);

б) метод заміщення (передбачає використання інформації про витрати на створення або придбання подібних об'єктів);

3) особливості організації використання об'єктів інтелектуальної власності:

а) обов'язкова організація правової охорони результатів інтелектуальної діяльності;

б) комерціалізація результатів інтелектуальної діяльності, яка відбувається шляхом:

- внесення об'єктів у вигляді вкладу до статутного капіталу господарських спілок, які організуються за участю установи;

- проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт на замовлення держави, підприємств та інших суб'єктів господарювання;

- ліцензування та отримання патентних прав;

- укладення ліцензійних безпатентних угод про використання ноу-хау;

в) нарахування амортизації об'єктів права інтелектуальної власності.

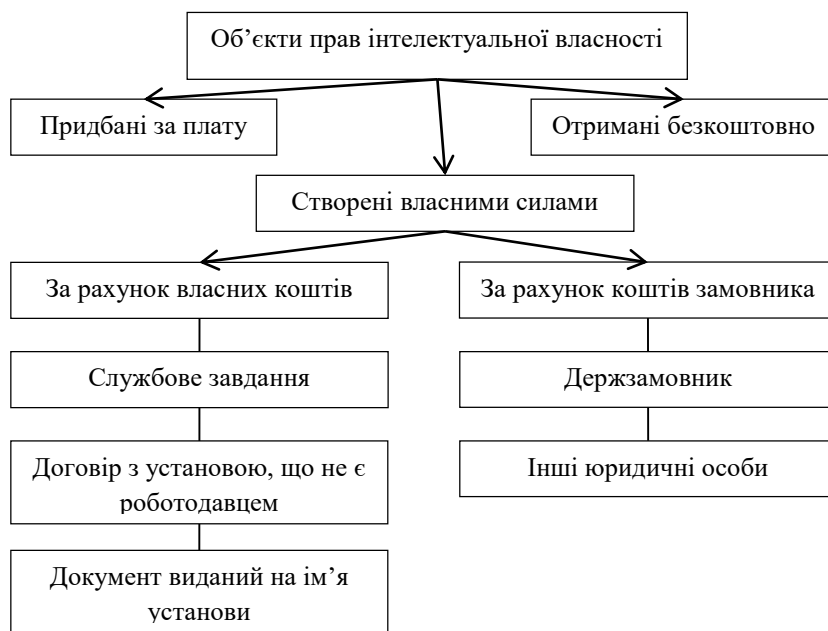

Рис. 1 Шляхи надходження об'єктів інтелектуальної власності бюджетної установи

В.Д. Базилевич відмічає, що процес формування інституту інтелектуальної власності в Україні пов'язаний з низкою проблем, в якості напрямів вирішення вказаних проблем пропонує наступні заходи [11]:

- специфікація прав власності на результати дослідних робіт, що фінансуються за рахунок державного бюджету, забезпечення патентної чистоти об'єктів інтелектуальної власності – стосовно проблеми регулювання відносин між суб'єктами інноваційної діяльності;

- розвиток інститутів, що регулюють відносини у сфері об'єктів інтелектуального капіталу, франчайзингу, трансферту технологій, налагодження системи інноваційного аудиту, формування сучасного інформаційного ринку, удосконалення механізмів оцінки і передачі прав на об'єкти інтелектуальної власності – для рішення проблем, що виникають в ході придбання і комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності;

- удосконалення вітчизняного законодавства щодо захисту та охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності, стимулювання розвитку індустрії інформаційних технологій, інформаційне забезпечення діяльності у сфері інтелектуальної власності, впровадження дієвих механізмів захисту від піратства – стосовно проблеми захисту прав інтелектуальної власності.

Погоджуючись в цілому з даним дослідником, ми хочемо акцентувати увагу на суто облікових проблемах, пов'язаних з особливостями об'єктів інтелектуального капіталу бюджетної установи:

- 1) оцінка об'єктів права інтелектуальної власності за видатковим методом не завжди відповідає ринковій вартості подібних активів, що може суттєво впливати на достовірність інформації при формуванні фінансової звітності бюджетної установи;

- 2) невизначеність таких компонентів нематеріальних активів, як гудвіл та подібні «невідчутні» активи, призводить до їх неврахування у складі активів, хоча наявною є їх здатність генерувати майбутні економічні вигоди установи;

- 3) недосконалість системи охорони та захисту прав інтелектуальної власності, зокрема, самостійно створених бюджетною установою, також негативно впливає на результати діяльності

установи та їх відображення у звітності.

Вирішення зазначених проблем з урахуванням значної питомої ваги суб'єктів державного сектору та значущості об'єктів інтелектуальної власності для розвитку сучасної економіки призведе до підвищення рівня економічного потенціалу держави.

Пошук напрямі вирішення зазначених проблем буде напрямом подальших досліджень.

Аннотация. Развитие интеллектуальной собственности в современных процессах становления информационного общества имеет достаточно сложный и противоречивый характер. Появление нематериальных активов как учетной категории способствовало возникновению многих проблем, которые требуют внимательного изучения, систематизации и решения. Целью работы является исследование сущности категории интеллектуальной собственности бюджетного учреждения как составляющей ее нематериальных активов, основных принципов и проблем ее учета в современной отечественной учетной системе. В ходе исследования установлена сущность категории интеллектуального капитала предприятия государственного сектора, особенности организации и ведения учета объектов интеллектуальной собственности в бюджетных учреждениях, идентифицированы проблемы, возникающие при этом, определены направления дальнейших исследований.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, интеллектуальный капитал, бюджетный учет, нематериальные активы, бюджетное учреждение.

Abstract. The development of intellectual property in today's processes of information society's becoming is very complex and controversial. The appearance of intangible assets as an accounting category contributed to the many problems that require careful study, systematization and solutions. The aim is studying of the essence of the notion of intellectual property of a budgetary institution as part of its intangible assets, the basic principles and problems of its accounting in modern national accounting system. During the investigation there was established the nature categories of intellectual capital of public sector entity, features of the organization and registration of intellectual property in the budgetary institutions, problems arising with them were identified, areas for further research were defined.

Keywords: intellectual property, intellectual capital, budget accounting, intangible assets, state-financed organization.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кубик В.Д. Актуальні проблеми обліку нематеріальних активів / В. Д. Кубик [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2077>.
2. Легенчук С.Ф. Бухгалтерське відображення інтелектуального капіталу: автореф. дис.. на здоб. наук. ст.. к.е.н.: 08.06.04 / С.Ф. Легенчук. – К.: НАУ, 2006. – 25 с.
3. Галянтич М.К. Честь, гідність і ділова репутація. Цивільно-правові проблеми захисту немайнових прав / М. К. Галянтич, Г. О. Коваленко // Закон і бізнес.– 2013. - № 20 (442). –С.10.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 122 «Нематеріальні активи»: наказ Міністерства фінансів України № 1202 від 12.10.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1018-10>.
5. Аналіз банківської діяльності: підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.; За ред. А. М. Герасимовича. — К.: КНЕУ, 2006. — 599 с.
6. Эволюция взглядов на понятие «интеллектуальный капитал» / Н. И. Климович // Бизнес Информ. - № 2. – 2014. – С.215-219.
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV станом на 01.04.2016 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 40-44. - ст.356.
8. Факторы, объясняющие специфику формирования и учета объектов интеллектуальной собственности в бюджетных учреждениях / А. А. Митрохина // Проблемы современной экономики. - № 17. – 2014. – С.198-203.
9. Тюрина В. Ю. Особенности управления объектами интеллектуальной собственности университетских комплексов / В. Ю. Тюрина, Т. П. Смирнова // Инновации. - № 11. – 2008. – С.109-116.
10. Порядок визначення оціночної вартості об'єктів права інтелектуальної власності, що перебувають у державній власності або були створені (придбані) за державні кошти, з метою зарахування на бухгалтерський облік: наказ Фонду державного майна України № 3162 від 13.12.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0479-06>.
11. Базилевич В. Д. Проблемы оценки, охраны и защиты прав объектов интеллектуальной собственности в Украине / В. Д. Базилевич // Вестник КНУ им. Т.Г. Шевченко. Серия: Экономика. - № 142. – 2012. – С.5-9.